

शिक्षा-निदेशालयः, राष्ट्रीय-राजधानी-क्षेत्रम्, दिल्ली

वार्षिकः पाठ्यक्रमः सत्रम् – 2026-2027

कक्षा - नवमी विषयः - संस्कृतम्

1. शारदा' पाठ्यपुस्तकम्, (प्रकाशनम् - रा. शै. अनु. प्र. परि. द्वारा)	
परीक्षादृष्ट्या पाठ्यक्रमविभागः	
1. 'क' खण्डः अपठितावबोधनम् (सम्पूर्णम्) 2. 3. 4. 'ख' खण्डः रचनात्मककार्यम् (सम्पूर्णम्) ग-खण्डः अनुप्रयुक्तव्याकरणम् 5. सन्धिकार्यम् स्वरसन्धिः - दीर्घः, गुणः, वृद्धिः, यण्, अयादिः, पूर्वरूपम् व्यञ्जनसन्धिः - जश्त्वसन्धिः, 6. कारक-उपपदविभक्तयः द्वितीया - उभयतः, धिक्, परितः, समया, निकषा, प्रति, विना तृतीया - सह, साकम्, समम्, सार्धम्, विना, अलम्, सदृश, हीन चतुर्थी - रुच्, दा (यच्छ), नमः, कुप्, स्वस्ति 7. शब्दरूपाणि पुंलिङ्गशब्दाः - बालकवत्, कविवत्, साधुवत्, पितृवत्, राजन्, स्त्रीलिङ्गशब्दाः - लतावत्, मतिवत्, नदीवत्, मातृवत्, नपुंसकलिङ्गशब्दाः- तत्, इदम्, किम् (त्रिषु लिङ्गेषु) 8. धातुरूपाणि परस्मैपदिनः- पठ्, गम्, वद्, भू, क्रीड्, नी, दृश्, शक्, ज्ञा, अस्, आत्मनेपदिनः- सेव्, लभ्, रुच्, (लट्-लृट्-लोट्-लकारेषु) उभयपदिनः- कृ, पच्, नी, (केवलं लट्लकारे) 9. प्रत्ययाः- क्त्वा, तुमुन्, ल्यप्, क्त, क्तवतु चेति। 10. समासः- तत्पुरुषः (विभक्तयः) 11. सङ्ख्या - 1-100 (1-4 केवलं प्रथमा-विभक्तौ) 12 उच्चारणस्थानानि 13. अव्ययानि- स्थानबोधकानि - अत्र, तत्र, अन्यत्र, सर्वत्र, यत्र, एकत्र, उभयत्र कालबोधकानि - यदा, तदा, सर्वदा, एकदा, पुरा, अधुना, अद्य, श्वः, ह्यः	14. - 20. 'घ' खण्डः पठितावबोधनम् (सम्पूर्णम्) गद्यम् २. द्वितीयः पाठः सुखस्य मूलं धर्मः धर्मस्य मूलम् अर्थः ४. चतुर्थः पाठः न खलु वयस्तेजसो हेतुः पद्यम् १. प्रथमः पाठः- सत्यं शिवं सुन्दरं संस्कृतम् नाट्यम् ३. तृतीयः पाठः आत्मवत्सर्वभूतेषु यः पश्यति सः पण्डितः ५. पञ्चमः पाठः एषा सा कृतकबुद्धिः मानवबुद्धेः सहकरी
पाठ्यक्रमः 5 सितम्बर 2026 पर्यन्तं पूर्णं कारणीयम् । मध्यावधिः पाठ्यक्रमस्य पुनरावृत्तिः । मध्यावधि-परीक्षा	
1. 'क' खण्डः अपठितावबोधनम् (सम्पूर्णम्) 2. 3. 4. 'ख' खण्डः रचनात्मककार्यम् (सम्पूर्णम्) ग-खण्डः अनुप्रयुक्तव्याकरणम् 5. सन्धिकार्यम् व्यञ्जनसन्धिः - 'म्' स्थाने अनुस्वारः, तुगागमः विसर्गसन्धिः - उत्त्वम्, रत्वम्, विसर्गस्य सत्वम्, शत्वम्, षत्वम् 6. कारक- उपपद-विभक्तयः पञ्चमी - विना, बहिः, भी, रक्ष्, ऋते षष्ठी - उपरि, अधः, पुरतः, पृष्ठतः, निर्धारणे	14 -20. 'घ' खण्डः पठितावबोधनम् (सम्पूर्णम्) गद्यम् ७. सप्तमः पाठः उपायं चिन्तयेत् प्राज्ञस्तथापायं च चिन्तयेत् १०. दशमः पाठः गमो अरिहन्ताणम् ११. एकादशः पाठः वर्णोच्चारण- शिक्षा २ पद्यम् ६. षष्ठः पाठः मनःपूतं समाचरेत्

सप्तमी- स्निह्, निपुणः, विश्वस्, पटु 7. शब्दरूपाणि पुंलिङ्गशब्दाः - भवत्, विद्वस्, गुणिन् स्त्रीलिङ्गशब्दाः - धेनुवत् नपुंसकलिङ्गशब्दाः- अस्मद्, युष्मद्, 8. धातुरूपाणि परस्मैपदिनः-कृ, दा, क्री, श्रु, पा (पिब्), (पञ्चसु लकारेषु) आत्मनेपदिनः-मुद् वृध् (लट्-लृट्-लोट्-लकारेषु) उभयपदिनः-कृष्, ह, भज् (केवलं लट्लकारे) 9. प्रत्ययाः- शतृशानचौ 10. समासः- तत्पुरुषः (नञ्-उपपद-कर्मधारयः) 11. सङ्ख्या – 1-100 (1-4 केवलं प्रथमा-विभक्तौ) 12 उच्चारणस्थानानि 13. अव्ययानि-प्रश्नबोधकानि – किम्, कुत्र, कति, कदा, कुतः, कथम्, किमर्थम् अन्यानि – च, अपि, यदि, तर्हि, यथा, तथा, सम्यक्, एव, तु	नाट्यम् ८. अष्टमः पाठः अन्नाद् आनन्दं प्रति ९. नवमः पाठः कृतं प्रतिकृतं भूयादेश धर्मः
सम्पूर्णपाठ्यक्रमः ध्यातव्यम्- उपरोक्तं सर्वं पाठ्यक्रमं 30 जनवरी 2027 पर्यन्तं पाठनीयम् इत्यनिवार्यम्। संपूर्णस्य पाठ्यक्रमस्य पुनरावृत्तिः। आदर्शप्रश्नपत्राणाम् अभ्यासः। वार्षिकपरीक्षायां सम्पूर्ण-पाठ्यक्रमात् प्रश्नोत्तराणि भविष्यन्ति। वार्षिक-परीक्षा अवधेयम् -अनुप्रयुक्तव्याकरणस्य अंशानां चयनं यथासम्भवं 'शारदा' पाठ्यपुस्तकात् करणीयम्। क्वचिदपि संशयापन्ने सति सीबीएसई-पाठ्यक्रममेव स्वीकर्तव्यम्।	
अध्ययनदृष्ट्या विस्तरेण पाठ्यक्रमनिर्देशः	
'क' खण्डः अपठितावबोधनम् 1. एकः अपठित गद्यांशः 80-100 शब्दपरिमितः गद्यांशः, सरलकथा वर्णनं वा एकपदेन पूर्णवाक्येन च अवबोधनात्मकं कार्यम् शीर्षकलेखनम् अनुच्छेदाधारितं भाषिकं कार्यम् भाषिककार्याय तत्त्वानि - वाक्ये कर्तृ-क्रियापदचयनम् कर्तृ-क्रिया-अन्वितिः विशेषण- विशेष्यचयनम् पर्याय-विलोमपदचयनम् सर्वनामस्थाने संज्ञाप्रयोगः	
'ख' खण्डः रचनात्मककार्यम् 2. सङ्केताधारितम् औपचारिकम् अथवा अनौपचारिकं पत्रलेखनम् (मञ्जूषायाः सहायतया रिक्तस्थानपूर्तिमाध्यमेन पूर्णं पत्रं लेखनीयम्।) 3. चित्राधारितं वर्णनम्, अथवा अनुच्छेदलेखनम् (मञ्जूषायाः सहायतया चित्रवर्णनम् अनुच्छेदलेखनं वा करणीयम्) 4. संवादपूर्तिः/ कथापूर्तिः (कथा छात्रस्तरानुगुणम् एव भवेत्।) (मञ्जूषायाः सहायतया रिक्तस्थानपूर्तिमाध्यमेन पूर्णः संवादः / कथा लेखनीया।)	
ग-खण्डः अनुप्रयुक्तव्याकरणम्	

5. सन्धिकार्यम्

स्वरसन्धिः - दीर्घः, गुण, वृद्धिः, यण्, अयादि, पूर्वरूपम्
व्यञ्जनसन्धिः - जश्त्वसन्धिः, 'म्' स्थाने अनुस्वारः, तुगागमः
विसर्गसन्धिः - उत्त्वम्, रत्वम्, विसर्गस्य सत्वम्, शत्वम्, षत्वम्

6. कारक- उपपद-विभक्तयः

द्वितीया - उभयतः, धिक्, परितः, समया, निकषा, प्रति, विना
तृतीया - सह, साकम्, समम्, सार्धम्, विना, अलम्, सदृश, हीन
चतुर्थी - रुच्, दा (यच्छ), नमः, कुप्, स्वस्ति
पञ्चमी - विना, बहिः, भी, रक्ष्, ऋते
षष्ठी - उपरि, अधः, पुरतः, पृष्ठतः, निर्धारणे
सप्तमी - स्निह्, निपुणः, विश्वस्, पटु

7. शब्दरूपाणि

पुंलिङ्गशब्दाः - बालकवत्, कविवत्, साधुवत्, पितृवत्, राजन्, भवत्, विद्वस्, गुणिन्
स्त्रीलिङ्गशब्दाः - लतावत्, मतिवत्, नदीवत्, मातृवत्, धेनुवत्
नपुंसकलिङ्गशब्दाः - तत्, इदम्, किम् (त्रिषु लिङ्गेषु) अस्मद्, युष्मद्,

8. धातुरूपाणि

परस्मैपदिनः- पठ्, गम्, वद्, भू, क्रीड्, नी, दृश्, शक्, ज्ञा, अस्, कृ, दा, क्री, श्रु, पा (पिब्), (पञ्चसु लकारेषु)
आत्मनेपदिनः- सेव्, लभ्, रुच्, मुद् वृध् (लट्-लृट्-लोट्-लकारेषु)
उभयपदिनः- कृ, पच्, नी, कृष्, ह, भज् (केवलं लट् लकारे)

9. प्रत्ययाः- क्त्वा, तुमुन्, ल्यप्, क्त, क्तवतु, शतृ, शानच्

10. समासः- तत्पुरुषः (विभक्ति-नञ्-उपपद-कर्मधारय)

11. सङ्ख्या - 1-100 (1-4 केवलं प्रथमा-विभक्तौ)

12 उच्चारणस्थानानि

13. अव्ययानि- स्थानबोधकानि - अत्र, तत्र, अन्यत्र, सर्वत्र, यत्र, एकत्र, उभयत्र
कालबोधकानि - यदा, तदा, सर्वदा, एकदा, पुरा, अधुना, अद्य, श्वः, ह्यः
प्रश्नबोधकानि - किम्, कुत्र, कति, कदा, कुतः, कथम्, किमर्थम्
अन्यानि - च, अपि, यदि, तर्हि, यथा, तथा, सम्यक्, एव, तु

'घ' खण्डः

पठितावबोधनम्

14. गद्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम्

प्रश्नप्रकाराः - एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि

भाषिककार्यम् -

वाक्ये कर्तृ-क्रियापदचयनम्

विशेषण - विशेष्यचयनम्

पर्याय - विलोमपचयनम्

सर्वनामस्थाने संज्ञाप्रयोगः

15. पद्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम्

प्रश्नप्रकाराः - एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि

भाषिककार्यम् -

वाक्ये कर्तृ-क्रियापदचयनम्

विशेषण- विशेष्यचयनम्

पर्याय-विलोमपचयनम्

सर्वनामस्थाने संज्ञाप्रयोगः

16. नाट्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम्

प्रश्नप्रकाराः - एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि

भाषिककार्यम् -

वाक्ये कर्तृ-क्रियापदचयनम्

विशेषण- विशेष्यचयनम्

पर्याय-विलोमपदचयनम्

सर्वनामस्थाने संज्ञाप्रयोगः

17. वाक्येषु रेखाङ्कितपदानि अधिकृत्य उचितप्रश्ननिर्माणम्

18. श्लोकान्वयः अथवा भावार्थः (रिक्तस्थानपूर्तिः)

19. पाठाधारितकथापूर्तिः (मञ्जूषापदसहायतया रिक्तस्थानपूर्तिः)

20. प्रसङ्गानुकूलम् अर्थचयनम्